

N:o 11.

Ank. till Riksd. Kansli den 25 Jan. 1882, kl. 1 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, med förslag till Förordning angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt; Gifven Stockholms Slott den 13 Januari 1882.

I underdånig skrifvelse den 17 Maj 1879 anhöll Riksdagen, bland annat, att Kongl. Maj:t täcktes låta öfverse och granska de lagens stadganden, som handla om parters skyldighet att i de af dem eller emot dem anhängiggjorda mål vid domstolen tillstädeskomma, samt angående de ändringar och tillägg i nämnda stadganden, hvilka till främjande af lagskipningens obehindrade gång kunde finnas erforderliga, till Riksdagen aflåta nådig framställning. I anledning deraf har Kongl. Maj:t låtit utarbета förslag till en förordning angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt och har öfver berörda förslag Högsta Domstolens utlåtande inforrats. Sedan, med anledning af anmärkningar, som emot förslaget blifvit inom Högsta Domstolen framställda, detsamma blifvit i vissa delar jemkadt, har Kongl. Maj:t, efter Statsrådets hörande, funnit godt att, med öfverlemnande af de i Statsrådet och Högsta Domstolen i ämnet förda protokoll, jemlikt 87 § Regeringsformen föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

»Förordning angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.

Med upphäfvande af hvad allmän lag innehåller mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

Bih. till Riksd. Prot. 1882. 1 Saml. 1 Afd. 7 Häft.

Kommer i tvistemål, som är instämndt till underrätt, kåranden tillstådes å den till sakens företagande först utsatta dag och visar, att svaranden i laga tid fått stämning, men är svaranden borta utan att framte laga förfall, och varder ej saken afdömd efter ty i 12 kap. 3 § Rättegångsbalken sägs, böte svaranden fem kronor eller mera, högst tvåhundra kronor. Uteblifver svaranden utan anmältd laga förfall å dag, till hvilken saken blifvit uppskjuten, och vållas af svarandens uteblifvande ytterligare uppskof, böte, som nyss är sagdt, der ej särskildt vite är af Rätten satt.

Har någon blifvit fäld till böter enligt denna Förordning, skola böterna genast uttagas, utan hinder deraf att det beslut, hvarigenom de blifvit ådömda, ej vunnit laga kraft. Visar svaranden innan sakens slut, att han haft förfall och ej kunnat Rätten det kungöra, gånge böterna åter.»

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Nils von Steyern.

*Utdrag af Protokollet öfver Justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott
Lördagen den 29 Oktober 1881,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve *Posse*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre *Hochschild*,
Stadsråden: *Lovén*,
von Steyern,
Friherre *von Otter*,
Taube,
Hederstierna,
Hummarskjöld.
Richert,
Themptander.

Chefen för Justitiedepartementet Statsrådet von Steyern anförde i underdånighet:

»I skrifvelse den 17 Maj 1879 har Riksdagen erinrat, hurusom de påföljder, parts eller vittnes förfallolösa uteblifvande från domstolarne medförde, numera icke kunde anses uppfylla det med dem åsyftade ändamål.

De i detta hänseende stadgade bötesbelopp vore, enligt Riksdagens åsigt, med nuvarande myntvärde alldeles för obetydliga för att förmå part eller vittne till inställelse. Man hade visserligen såsom ett korrektiv mot uteblifvande vid underrätt från det håll, hvarifrån det väl oftast förekomme och medförde de största olägenheter, eller från svarandens sida, åberopat stadgandet i 12 kap. 3 § Rättegångsbalken, att i händelse af svarandens förfallolösa uteblifvande å första inställelsetiden Rätten skulle döma i saken efter ty som sanning deri utletas kunde, men, efter hvad allmänt bekant vore, tillämpades dylik tredsakod endast i klara skuldfordringsmål, och i alla öfriga tvistemål kunde svaranden med den ringa uppoffringen af två

kronor köpa sig ett uppskof på landet af allra minst en månad, på vissa ställen ett helt år och vanligast omkring fyra månader, samt vittne mot 1 krona 50 öre uppskjuta sin inställelse till vare sig för vittnet sjelf eller för någondera parten lämpligare tid, allt till stor olägenhet för öfrige, som i egenkap af parter eller vittnen måste från en ofta långt aflägsen boningsort iakttaga en kanske alldeles ändamålslös inställelse. Behovet af mera verkande påföljd för att förmå särskildt svarandepart till inställelse syntes ock numera hafva blifvit ännu större, sedan alla mål angående skuldfordran, som icke grundade sig på skuldebref eller annat skriftligt fordringsbevis, komme att uteslutande vid domstolarne anhängiggöras.

Riksdagen har derföre anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta öfverse och granska de lagens stadganden, som handla om parters skyldighet att i de af dem eller mot dem anhängiggjorda mål vid domstolen tillstådeskomma, äfvensom för vittnen att på kallelse sig inställa, samt angående de ändringar och tillägg i nämnda stadganden, hvilka till befrämjande af lagskipningens obehindrade gång kunde finnas erforderliga, till Riksdagen aflåta nådig framställning.

Det torde vara allmänt erkänt, att den sedan längre tid tillbaka vid underrätterna vedertagna tillämpningen af de stadganden i Rättegångsbalkens 12 kap., hvilka afse att förekomma de för lagskipningens behöriga skyndsamt menliga följderna särskildt af *svarande* parters underlåtenhet att hörsamma stämning, icke ledt till det mål, som med dessa stadganden åsyftats. Det i kapitlets 3 § såsom påföljd för svarandens uteblifvande i de fall, då käranden kommer tillstådes, stadgade förfarande, att saken afdömes efter ty sanning deri utletas kan, kommer numera, såsom Riksdagen erinrat, endast inom ett ganska inskränkt område till användning. Inom lagskipningen har den uppfattning gjort sig gällande, att svaranden icke blott har *rätt* att i saken höras, utan ock bör kunna *förpligtas* att inställa sig vid rätten för att bidra till sakens utredning, och domstolens åtgärd, när han uteblifver, är derföre gemenligen den att, med stöd af andra lagens rum, särskildt 24 kap. 1 § Rättegångsbalken, sakens handläggning uppskjutes, samt svaranden vid vite förelägges att å utsatt tid komma tillstådes. Om nu ock härigenom kan anses vara någorlunda sörjdt derför, att svaranden iakttager inställelse under ett senare stadium af målets handläggning, dertill han manas genom de förelagda vitena, så återstår deremot, sedan tredskoförfarandet upphört att tillämpas, knappast något äfventyr för försummad inställelse vid första rättegångstillfället, ty det bötesansvar för uraktlåtet hörsammande af stämning, som med den nu mera häfdvunna tillämpningen af 12 kap. 2 § Rättegångsbalken plägar ådömas äfven då käranden är tillstådes, är uppenbarligen allt för obetydligt att kunna utöfva tillbörlig verkan. För en med

domstolarnes praxis förtrogen, tredskande svarandepart ligger här i en icke ringa lockelse att gäcka lagens bud och derigenom på kärandens bekostnad bereda sig en obehörig fördel.

Tillräcklig anledning har således icke saknats för lagstiftaren att åt dessa förhållanden egna sin uppmärksamhet. Lagkomitén och den äldre Lagberedningen hafva i sina förslag till rättegångsbalk upplifvat och vidare utbildat det tredskoförfarande, som redan till sina hufvudgrunder förekommer i nuvarande 3 § af 12 kap. Rättegångsbalken; de hafva i äfventyret för svarandepart att blifva dömd på de af käranden anförda skäl sökt korrektivet mot hans försumlighet att inställa sig för rätta, men deremot icke ansett lämpligt att använda böter eller viten såsom tvångsmedel för att framkalla svarandens inställelse i annat fall, än då Rätten under sakens handläggning finner för dess utredning nödigt att höra svaranden personligen. Ett så utsträckt anlitan af tredskoförfarandet förutsätter emellertid en derefter lämpad anordning af rättegångssättet i öfriga delar, och just den omständigheten, att dessa förutsättningar för närvarande saknas, torde innebära förklaringen, hvarföre treskoförfarandet enligt 12 kap. 3 § Rättegångsbalken endast sällan kommit till användning. Då nya Lagberedningen, som för närvarande är sysselsatt med granskning af de äldre förslagen till rättegångsbalk, icke lär underlåta att dervid taga i öfvervägande, huru med ledning af den i främmande länder under senare tider vunna erfarenhet tredskoförfarandet må kunna på lämpligaste sätt utvecklas, eller följderna af svarandeparters uteblifvande annorledes undanrödjas, kan det icke vara skäl att oberoende af Nya Lagberedningens arbete nu upptaga den föreliggande frågan i hela dess vidd till definitiv lösning. Men äfven om detta ej kan ske, synes likväl den anmärkta bristen i lagstiftningen vara af den betydelse, och dess praktiska verkningar så omfattande, att man icke bör rygga tillbaka för det visserligen ganska vanskliga försöket att med bibehållande tills vidare i det stora hela af de lagens stadganden, hvilka under nuvarande rättegångssätt äro afsedda att utgöra garanti mot rättegångarnes obehöriga förlängande genom parternas underlåtenhet att iakttaga inställelse vid Rätten, söka genom en partiel revision gifva dessa stadganden ökad användbarhet under den tid, som kan förflyta intill dess en fullt konsekvent och tidsenlig lagstiftning i ämnet blifver att motse.

Då den tilltänkta revisionen följaktligen icke skulle ställa sin uppgift högre, än att söka under en öfvergångstid förebygga de allmännast öfverklagade olägenheterna af det nuvarande förhållandet, synes man mig böra afstå från hvarje förändring i sådana delar, der den icke är af tvingande behof påkallad, och der den skulle leda till omarbetning af mer omfattande stycken af rättegångsordningen — en åtgärd hvarmed man ej lär böra gå

Nya Lagberedningen i förväg. Sålunda torde, ehuru Riksdagens framställning afser jemväl åtgärder med *kärande* parters försumlighet att iakttaga inställelse vid domstol, det oaktadt böra lemnas orubbadt hvad i 12 kap. 2 § Rättegångsbalken till förekommande af en sådan underlåtenhet stadgas. Dels kunna, såsom ock i Riksdagens skrifvelse antydes, missbruken i detta hänseende icke anses vara för handen i någon synnerligen framstående grad, dels synes åberopade lagrum innefatta ganska allvarsamma korrektiv mot dylika missbruk, derest de skulle visa någon benägenhet att allmänna träda i dagen.

Icke heller föreligger någon tvingande anledning att nu skärpa det i 27 kap. Rättegångsbalken stadgade ansvaret för parts uteblifvande från Hofrätt. Det uppskof med sakens handläggning, som derigenom står att vinna för en svarande, som vill undanhålla motparten hans lagliga rätt, är så kort, att deri knappast ligger någon frestelse att lemna domstolens kallelse opåaktad.

Lika litet torde det gifvas fullt giltiga skäl att för närvarande skärpa det för vittnes uteblifvande stadgade bötesansvar. Den, som kallats att vittna i en sak, eger icke samma intresse som svarandeparten att afhålla sig från inställelse; och då Rätten första gången han uteblifver kan, jemte det den fäller honom till böter, tillika förelägga efter omständigheterna beräknadt vite samt uteblifvandet andra gången har till följd, att vittnet hemtas till Rätten, böra dessa, i 17 kap. 3 § Rättegångsbalken redan stadgade påföljder innefatta en ganska kraftig maning till vittnet att icke uppskjuta sin inställelse intill dess han utsätter sig för faran af deras tillämpning. Under sådana förhållanden torde försummelsen att hörsamma den första kallelsen i de flesta fall icke hafva någon annan anledning, än att det för vittnet varit synnerligen olägligt och förenadt med känbara ekonomiska uppförfingar att då afbryta sina vanliga sysselsättningar för att inställa sig vid domstolen. Att genom höga böter äfven för vittnets första uteblifvande skärpa vittnestvånget, synes betänkligt, så länge det beror på partens godtycke att låta inkalla äfven fjerran boende vittnen utan någon föregående pröfning huruvida deras hörande är nödvändigt eller kan på sakens utgång inverka, samt lagstiftningen ej ännu tillräckligt sørjt derför, att vittnet verkligen utbekommer den ersättning för sin inställelse, som i princip tillerkännes detsamma. Vidtagandet af lagstiftningsåtgärder i sist antydda syftning eller, om hinder derför möter, vittnestvångets inskränkning inom billiga gränser utgör en bland de icke minst viktiga frågorna vid den pågående allmänna revisionen af rättegångsväsendet, och det synes hvarken vara lämpligt eller af något synnerligt behof påkalladt att, innan denna fråga

vunnit en tillfredsställande lösning, genom skärpta ansvarsbestämmelser öka vittnestvångets börda.

Lagförändringen borde således, enligt mitt förmenande, inskränkas till det fall, som ock i Riksdagens skrifvelse företrädesvis framhållits, eller att i en till underrätt instämd sak käranden kommer tillstådes, men svaranden uteblifver utan att framte laga förfall. Frågan gäller här att fylla den lucka i lagstiftningen, som uppkommit derigenom, att domstolarne, af redan anfördt skäl, i allmänhet underlåta att tillämpa 12 kap. 3 § Rättegångsbalken. En ny påföljd är af nöden för det fall, att svaranden förfalloöst uteblifver, men tredscoförfarandet icke kommer till användning. Denna påföljd kan under nuvarande förhållanden, då vite plägar stadgas såsom äfventyr för uteblifvande vid senare rättegångstillfällen, icke gerna blifva någon annan än böter, och dessa torde lämpligen kunna sättas till belopp af minst fem, högst tvåhundra kronor. Man har i afseende på latitudsystemets användande i detta fall erinrat om svårigheten för domstolen att, då målet första gången i svarandens frånvaro handlägges, utfinna de försvårande eller för mildrande omständigheter, den större eller mindre grad af vållande, hvilka kunna vara förenade med svarandens uteblifvande, och som vid tillämpning af latituden måste tagas i betraktande. Om än denna anmärkning icke kan fränkännas en ganska stor vikt, så möter dock å andra sidan ännu större svårighet att bestämma ett fixt bötesbelopp så beskaffadt, att det för alla parter och under alla omständigheter blifver lika verkande. Den anmärkta olägenheten torde ock i ej ringa mån minskas, om man i sjelfva lagen antyder den grund, efter hvilken bötesbeloppet bör höjas eller sänkas, sålunda att detta förklaras böra ske med hänseende till den instämda sakens beskaffenhet. Det bör nemligen kunna antagas, att det just är i sakens beskaffenhet, i vigten och omfattningen af de intressen, kring hvilka den rör sig, som man har att söka de flesta anledningarna till svarandens benägenhet att genom uteblifvande från domstolen undanskjuta den tidpunkt, då han på grund af domstolens utslag måste beqväma sig till att göra motparten rätt.

Latitudens minimum har bibehållits vid det belopp, som enligt strafflagen minst kan ådömas eller fem kronor, enär fall kunna förekomma, då svarandens uteblifvande ej bör eller behöfver strängare näpsas. Maximum åter har måst sättas temligen högt, då i de fall, hvarom jag nu går att förmla, böterna mången gång komma att ådömas för upprepadt uteblifvande och sedan viten till rätt höga belopp försutits.

Att Rätten, om svaranden uteblifver, eger förelägga honom vid högre vite att, när saken nästa gång företages, sig inställa, är redan omförmäldt och af domstolarne allmänneligen tillämpadt; derom behöfver följaktligen ej här stadgas. Kommer åter svaranden tillstådes, anser sig Rätten ofta sakna

anledning att förelägga honom vite för underlåten inställelse vid ett följande rättegångstillfälle, hvartill målet af en eller annan anledning uppskjutes. Fråga kan då uppstå, hvilken påföljd bör för svaranden uppkomma, om han vid detta senare rättegångstillfälle uteblifver. Ej torde han böra vara lika ovilkorligt underkastad bötesstraff som då han första gången efter stämningen uteblef. Han har redan en gång kommit tillstådes och möjligen anført allt hvad han anser sig kunna till sitt försvar och sakens utredning andraga, ehuru målet på kärandens begäran och för att sätta honom i tillfälle att förebringa ytterligare bevisning, uppskjutits till en senare rättegångsdag. Om svaranden då uteblir, synes hans fällande till ansvar böra bero derpå, huru vida Rätten finner att målets afgörande genom hans uteblifvande fördröjes eller ej. Det har anmärkts, att bedömandet häraf kan medföra ganska stora svårigheter. I tvifvelaktiga fall är det emellertid antagligt, att svaranden undgår bötesansvaret och hans ställning blir då icke sämre än den är efter nu gällande lag.

Då straffets verkan skulle i väsentlig mån förfelas, om ej ådömda böter genast utkräfdes, men det kan vara tvifvel underkastadt, huru vida författningarna gifva exekutor befogenhet dertill, bör en uttrycklig föreskrift i sådant hänseende meddelas. Vid tillämpning af ett dylikt stadgande torde det emellertid ej kunna undvikas, att böter för uteblifvande en eller annan gång komma att uttagas i fall då svaranden väl haft laga förfall, men varit ur stånd att å inställedagen styrka detsamma. En utväg bör då beredas honom att utan onödig omgång återvinna sin rätt, och någon annan torde ej stå till buds, än den af Lagkomitén och äldre Lagberedningen föreslagna, derefter af 1872 års Riksdag upptagna och af Högsta Domstolen vid granskning af Riksdagens förslag utan anmärkning lemnade, att låta samma Rätt, som ådömt böterna, förordna om deras återställande till svaranden, derest förfallet styrkes inom viss tid, som lämpligen kan bestämmas till den dag, då saken vid underrätten afgöres.

I hvad Rättegångsbalkens 11 kap. 10 §, sådan den lyder i förordningen den 10 Augusti 1877, föreskrifver angående svarandens inställelse i brottmål, har ändring ej ansetts erforderlig. I dessa mål kan uteblifven svarande, om det finnes nödigt, till Rätten hemtas och detta synes innebära tillräcklig garanti mot hans tredska att sig inställa.

I det föregående är erinradt, att och af hvad skäl den lagbestämmelse, hvars motiv nu blifvit i korthet utvecklade, ej står i full konsekvens med hvad Rättegångsbalken i öfrigt stadgar angående äfventyr för försummad inställelse vid högre och lägre domstolar. Något mot gällande lag direkt stridande stadgande torde den dock, så vidt jag kan finna, ej innehålla, om man undantager, att den redan antiqverade 2 § af 14 kap. Rättegångsbalken

ej vidare skulle kunna tillämpas, hvarom antydan bör göras i förslagets ingress.

Af förslagets ställning till Rättegångsbalken torde förklaras anledningen, hvarföre man föredragit att låta den framträda under form af en särskild författning, hellre än att införlifva den med Rättegångsbalkens 12 kap. Dess natur af tillfälligt öfvergångsstadgande synes ock härigenom mer otvetydigt framgå.

Jag hemställer på grund af hvad jag nu anfört, att Eders Kongl. Maj:t tacktes för det ändamål 87 § Regeringsformen förmåler, genom note ur protokollet infordra Högsta Domstolens yttrande öfver ett så lydande förslag till

»Förordning angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.

Med upphäfvande af hvad allmän lag innehåller mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

Kommer i tvistemål, som är instämmt till underrätt, käranden tillstades å den till sakens företagande först utsatta dag och visar, att svaranden i laga tid fått stämning, men är svaranden borta utan att framte laga förfall, och varder ej saken afdömd efter ty i 12 kap. 3 § Rättegångsbalken sägs, böte svaranden 5 kronor eller mera, högst två hundra kronor, efter som saken är till. Uteblifver svaranden utan anmaldt laga förfall å dag, till hvilken saken blifvit uppskjuten, och vållas af svarandens uteblifvande ytterligare uppskof, böte som nyss är sagdt, der ej särskildt vite är af Rätten satt.

Har någon blifvit fäld till böter, enligt denna förordning, skola böterna, derest de ej böra enligt lag till annat straff förvandlas, genast uttagas, utan hinder deraf, att det beslut, hvarigenom de blifvit ådömda, ej vunnit laga kraft. Visar svaranden innan sakens slut att han haft förfall och ej kunnat Rätten det kungöra, gånge böterna åter.»

Hvad Departementschefen sålunda hemställt och deri Statsrådets öfrige ledamöter instämde tacktes Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla.

Ex protocollo:

Th. Wilh. Malm.

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts
Högsta Domstol Onsdagen den 16 November 1881.*

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden *Naumann,
von Hofsten,
Lindhagen,
Svedelius,
Herrnmarck,
Östergren,
Glimstedt.*

Tillförordnade Revisionssekreteraren och Byråchefen, Hofrättsassessoren
Friherre Staël von Holstein föredrog i underdånighet:

1:o.

Note ur protokollet öfver Justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet den 29 nästlidne Oktober, hvarmedelst,
för det ändamål 87 § Regeringsformen förmåler, Högsta Domstolens yttrande
blifvit inforordadt öfver ett så lydande förslag till

»Förordning angående böter för svarande parts uteblifvande från
underrätt.

Med upphäfvande af hvad allmän lag innehåller mot denna förordning
stridande, stadgas som följer:

Kommer i tvistemål, som är instämmt till underrätt, käranden tillstådes
å den till sakens företagande först utsatta dag och visar, att svaranden i
laga tid fått stämning, men är svaranden borta utan att framte laga förfall,

och varder ej saken afdömd efter ty i 12 kap. 3 § Rättegångsbalken sägs, böte svaranden fem kronor eller mera, högst tvåhundra kronor, efter som saken är till. Uteblifver svaranden utan anmält laga förfall å dag, till hvilken saken blifvit uppskjuten, och vållas af svarandens uteblifvande ytterligare uppskof, böte som nyss är sagdt, der ej särskildt vite är af Rätten satt.

Har någon blifvit fäld till böter enligt denna förordning, skola böterna, derest de ej böra enligt lag till annat straff förvandlas, genast uttagas, utan hinder deraf, att det beslut, hvarigenom de blifvit ådömda, ej vunnit laga kraft. Visar svaranden innan sakens slut, att han haft förfall och ej kunnat Rätten det kungöra, gånge böterna åter».

Justitierådet *Glimstedt* lemnade förslaget utan anmärkning.

Justitierådet *Östergren* yttrade: »Då, fastän latitudsystemet är i strafflagstiftningen tillämpadt, någre allmänna straffmättningsgrunder icke blifvit i strafflagen intagne, synes det mig vara mindre lämpligt att särskildt uti nu i frågavarande speciallag angifva den grund, efter hvilken deri till minimum och maximum stadgade bötesstraff vid tillämpning af lagen skall mätas. Men oafsedt denna formella betänklighet, torde med skäl kunna påstås, att den i förslaget angifna straffmättningsgrund, sakens beskaffenhet, icke i alla förekommande fall är den enda, som bör tillämpas. Om nemligen, såsom i förslaget åsyftas det nya bötesstraffet skall ådömas för uteblifvande icke allenast å den till sakens första handläggning utsatta dag utan äfven, i visst fall, vid senare rättegångstillfällen, så torde samma straffmättningsgrund ej vara tillräcklig. För svarandepart, som det ena rättegångstillfallet efter det andra uteblefve och derigenom fördröjde sakens afgörande, skulle, om endast denna straffmättningsgrund följdes, böterna hvarje gång sättas lika, ty saken hade ju icke genom svarandens fortsatta uteblifvande till sin beskaffenhet ändrats; men härmed vore efter mitt förmenande den allmänna rättskänslan icke tillfredsstäld. Den skulle fordra, att vid straffmätningen afseende fästes jemväl å den högre grad af tredska, som genom det upprepade uteblifvandet ådagalades, och att böterna för hvarje gång höjdes, der ej möjligen förmodande omständigheter tillika förekomme.

En annan erinran, som jag anser mig böra emot förslaget göra, är, att om detsamma oförändradt antages, det skulle bero på Rättens godtfinnande att genom stadgande af vite suspendera lagen, då fråga är om påföljd för svarandeparts uteblifvande vid de rättegångstillfällen, som följa efter det första, så att Rätten, som för uteblifvande å den till sakens företagande först utsatta dag måste döma till böter, som borde genast uttagas, kunde för uteblifvande vid senare rättegångstillfällen döma till vitesböter, hvilka icke finge uttagas förr än besluten tagit åt sig laga kraft. En an-

ordning i lagstiftningen, som kan medföra sådana oegentligheter, synes mig destomindre böra vidtagas, som den icke skulle stå väl tillsammans med 3 § i förordningen den 16 Februari 1864 om strafflagens införande och 38 § i nya utsökningslagen, hvilka lagrum otvifvelaktigt förutsätta, att vite icke må stadgas i annat fall, än att straff eller äfventyr ej finnes i lag utsatt.

På grund af hvad jag nu anfört hemställer jag, dels att de omedelbart efter straffbestämmelsen följande orden »*efter som saken är till*» uteslutas, dels ock att förslaget i så måtto ändras, att det för uteblifvande å den till sakens handläggning först utsatta dag stadgade ansvar göres ovillkorligt gällande jemväl för ytterligare uppskof vållande uteblifvande vid senare rättegångstillfälle, hvilken ändring torde kunna lämpligen åstadkommas genom borttagande af de i första styckets slut förekommande orden »*der ej särskildt vite är af Rätten satt*».

Justitierådet *Hernmarck* förenade sig med Justitierådet *Östergren* samt tillade att Justitierådet ansåg de uti sista stycket förekommande orden »*derest de ej böra enligt lag till annat straff förvandlas*» kunna såsom öfverflödiga uteslutas.

Justitierådet *Svedelius* instämde med Justitierådet *Hernmarck* derom, att orden »*derest de ej böra enligt lag till annat straff förvandlas*» kunde utgå.

Justitierådet *Lindhagen* yttrade: »Då de nu ifrågasatta stadgandena ej skulle införas i Rättegångsbalken, utan skulle sammanbindas med den öfriga lagen endast genom ett så löst och sväfvande bud som detta: »med upphäfvande af hvad allmän lag innehåller mot denna förordning stridande», så torde kloket och försigtighet bjuda att ej göra lagförändringen större eller mera ingripande än som är alldeles nödvändigt. Det i sista punkten af andra stycket införda stadgandet om påföljd för uteblifvande vid senare rättegångstillfällen skulle emellertid i hög grad inveckla förhållandena samt göra lagtillämpningen svår och osäker, då derigenom lemnas åt domaren att snart sagdt efter behag tillämpa antingen böter enligt lagen eller af honom själf bestämda viten. Ett sådant stadgande synes ej heller i och för sig vara hvarken lämpligt eller tillräckligt, hvarföre det vill synas som förslaget skulle vinna på att denna bestämmelse uteslötes, hvarigenom efter första inställesen ett och samma, i allo tillfredsställande och för hvarje fall tillräckligt medel att hålla svaranden till inställelse vore åt domaren lemnadt, nemligen att förelägga viten eller annan hittills bruklig påföljd efter omständigheterna.

Det föreslagna stadgandet att böter för uteblifvande kunna genast uttagas utan hinder deraf att det beslut, hvarigenom de blifvit ådömda, ej vunnit laga kraft, skulle antagligen medföra långt större olägenheter än fördelar. Verkan af förslaget förklaras ock till betydlig del och hela anordningen blir haltande derigenom att i allt fall de af Rätten för enahanda underlåtenhet ådömda viten ej kunna strax uttagas. Bestämmelsen om att

återvinna redan betalda böter är en högst oegentlig anordning, som fordrar långt vigtigare skäl till sitt rättfärdigande, än som här kunna finnas till. Rätt till klagan i högre instans öfver olagligen ådömda böter är afskuren eller bör åtminstone anses vara det i de flesta fall, då man stadgar såsom villkor för böternas återfående att den bötfälde visar laga förfall hos under-rätten innan saken der afgöres.

Hvad angår böternas belopp, så synes den här föreslagna böteslatitud fem till tvåhundra kronor vara alltför stor. I motiven till förslaget anföres visserligen såsom stöd härför att böterna böra bestämmas efter den instämnda sakens beskaffenhet. Men, utom det att denna tanke icke är tydligt åter-gifven i förslagets text genom der begagnade uttrycket »eftersom saken är till», så är sakens beskaffenhet ej för domstolen fullt känd, eller får åtminstone icke anses så vara, förr än saken slutligen afgöres, och således först efter det svaranden redan blifvit fäld till böterna för uteblifvande. Skulle meningen vara att böterna borde bestämmas i förhållande till det penninge-värde, hvarom tvistas, så är en sådan mätningssgrund tagen ensam för sig icke rättvis, dels enär samma penningebelopp har helt olika betydelse för olika parter allt efter deras skilda förmögenhetsförhållanden, dels emedan äfven andra omständigheter såsom bevisad större eller mindre tredska m. m. böra hafva lika stor och mången gång större betydelse vid bötesbeloppets bestämmande än värdet af det omtvistade. Slutligen är ock fara för handen att med så stor latitud tillämpningen här måste till följd af sakens natur blifva mer sväfvande och ojemn än vanligt, hvarigenom svarandeparter lätt kunna varda oskäligt tryckta af höga böter. Man får omöjligen förut-sätta att domaren skulle spara tillämpningen af de högre bötesbeloppen till undantagsfall af viktiga tvister mellan rika parter; och för sådana undantagsfall skulle dessutom det föreslagna bötesmaximum ej vara tillräckligt stort för att uppfylla ändamålet.

Jag hemställer alltså att lagförändringen må inskränkas till förhöjda böter för svarande parts uteblifvande vid första rättegångstillfället, såsom följd hvaraf senare punkten af andra stycket samt hela tredje stycket skulle utgå ur förslaget; samt att böterna må sättas från och med fem till och med femtio kronor.»

Justitierådet *von Hofsten* instämde uti hvad Justitierådet *Lindhagen* yttrat emot den del af förslaget, som angår uttagande af böter för uteblifvande utan hinder deraf att det utslag, hvarigenom de blifvit ådömda, ej vunnit laga kraft.

Justitierådet *Naumann* yttrade: »Då den föreslagna förordningen endast skulle blifva interimistisk, och ingen ändring ske i det contumacialförfarande, som 3 paragrafen i 12 kap. Rättegångsbalken utan inskränkning stadgar,

och hvilket förfaringssätt är i de nyaste främmande rättegångsordningar behållet, t. ex. i Tysklands civilprocessordning den 1 Oktober 1879, lemnar jag förslaget utan annan anmärkning, än att orden: »derest de ej böra enligt lag till annat straff förvandlas» torde behöfva något förtydligande.

Ut supra.

Ex protocollo
E. Adlersträhle.

Utdrag af Protokollet, öfver Justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott Fredagen den 30 Januari 1882,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve *Posse*,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Friherre *Hochschild*,
Statsråden: *Loven*,
von Steyern,
Friherre von Otter,
Taube,
Hederstierna,
Hammar skjöld,
Richert,
Themptander,
Justitieråden: *Svedelius*,
Glimstedt.

1:o.

Chefen för Justitiedepartementet Statsrådet von Steyern anmälde i underdånighet:

Ett inom Justitiedepartementet utarbetadt förslag till Förordning angående böter för svarande parts uteblifvande vid underrätt, öfver hvilket

förslag Högsta Domstolens utlåtande blifvit för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmåler infordradt; varande förslaget af följande lydelse:

»Med upphäfvande af hvad allmän lag innehåller mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

Kommer i tvistemål, som är instämndt till underrätt, käranden tillstådes å den till sakens företagande först utsatta dag och visar, att svaranden i laga tid fått stämning, men är svaranden borta utan att framte laga förfall, och varder ej saken afdömd efter ty i 12 kap. 3 § Rättegångsbalken sägs, böte svaranden fem kronor eller mera, högst tvåhundra kronor, efter som saken är till. Uteblifver svaranden utan anmaldt laga förfall å dag, till hvilken saken blifvit uppskjuten, och vållas af svarandens uteblifvande ytterligare uppskof, böte som nyss är sagdt, der ej särskildt vite är af Rätten satt.

Har någon blifvit fäld till böter enligt denna Förordning skola böterna, derest de ej böra enligt lag till annat straff förvandlas, genast uttagas, utan hinder deraf, att det beslut, hvarigenom de blifvit ådömda, ej vunnit laga kraft. Visar svaranden innan sakens slut, att han haft förfall och ej kunnat Rätten det kungöra, gånge böterna åter.»

Efter att hafva redogjort för de vid förslagets granskning i Högsta Domstolen afgifna yttranden utlät sig Departementschefen vidare:

»Ehuru icke flera än tre af Högsta Domstolens ledamöter deltagit i någon af de mot det remitterade förslaget gjorda erinringar och hvarje särskild punkt i detsamma följaktligen kan sägas vara af Högsta Domstolens pluralitet godkänd, synas mig dock några af de framställda anmärkningarne vara af beskaffenhet att böra leda till ändring i förslaget eller åtminstone till en erinran i fråga om dess rätta tolkning.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet vid det tillfälle, då ifrågasvarande förslag remitterades till Högsta Domstolen, redogjorde jag för anledningen, hvarföre orden »eftersom saken är till» blifvit såsom en anvisning åt domaren vid bestämmande af bötesbeloppets storlek i förslaget införda. Det skedde i anledning af en vid granskning af ett likartadt förslag inom domstolen gjord anmärkning om svårigheten att tillämpa latitudsystemet, då målet första gången i svarandens frånvaro handlägges. Nu hafva emellertid två ledamöter af Högsta Domstolen erinrat, att straffmättningsgrunder icke blifvit i allmänna strafflagen intagna, och att den i förslaget angifna icke i alla förekommande fall vore den enda som borde tillämpas, särskildt vid fortsatt uteblifvande, då afseende borde fästas jemväl vid den högre grad af tredska, som derigenom ådagalades. Då den uppfattning om svårigheten att utan all handledning tillämpa latitudsystemet i detta fall, som tillförene inom Högsta Domstolen gjort sig gällande, nu mera icke synes vara allmänt delad samt

de vid det anmärkta uttrycket gjorda erinringar icke sakna sin betydelse, har jag trott detsamma böra ur förslaget utgå.

Utan olägenhet kunna ock uteslutas de af två ledamöter såsom öfverflödiga betecknade orden: »derest de ej böra enligt lag till annat straff förvandlas». Af förslagets lydelse framgår i alla händelser uppenbart, att endast böter, men ej straff, hvartill böter vid bristande tillgång förvandlats, få utkrävas, innan beslutet om deras ådömande vunnit laga kraft.

Inom Högsta Domstolen har ock anmärkts, att det, om förslaget blefve lag, skulle bero på Rättens godtfinnande att genom stadgande af vite suspendera lagen, då fråga vore om påföljd för svarandeparts uteblifvande vid de rätttegångstillfällen, som följde efter det första, så att Rätten, som för uteblifvande å den till sakens företagande först utsatta dag måste döma till böter, som borde genast uttagas, kunde för uteblifvande vid senare rätttegångstillfällen döma till vitesböter, hvilka icke finge uttagas, förr än besluten tagit åt sig laga kraft. — En sådan tillämpning af författningen, som dessa ledamöter förutsatt, skulle visserligen vara så otillfredsställande, att ett korrektiv mot densamma kunde förtjena en plats i sjelfva författningen. Men jag kan för min del ej föreställa mig annat än att hvarje förständig domare skall förfara, så att han, utan allt användande af viten, uteslutande tillämpar författningen intill den gräns, då han finner de i densamma bestämda böter för en tredskande svarandepart allt för låga, och äfventyret för uteblifvande sålunda böra höjas genom förelagdt vite. Borttages rättigheten att förelägga vite, skulle författningen motverka sitt ändamål genom att betaga Rätten ett kraftigt verkande medel, som nu står den till buds, att i synnerligen svåra undantagsfall, när andra utvägar tryta, förmå svaranden till inställelse. Visserligen hade det för en likformig lagtillämpning varit önskvärdt, om vitena kunnat liksom böterna uttagas, utan afvaktan derå att beslutet om deras åläggande vunnit laga kraft. Men då den föreslagna författningen skulle vara af en mera provisorisk natur, har man tvekat att utsträcka dess bestämmelser till påföljder, som ådömas efter andra lagens rum. Användas viten endast i de fall jag nu antyd, får i alla händelser deras höga belopp ersätta den tyngd, hvarmed straffet skulle drabbat, derest det genast kunnat verkställas. Af dessa skäl har jag ansett förslaget i denna del ej böra ändras.

Jag hemställer alltså att Eders Kongl. Maj:t tacktes enligt 87 § Regeringsformen till Riksdagens antagande öfverlemna följande förslag till »Förordning angående böter för svarandeparts uteblifvande från underrätt.

Med upphäfvande af hvad allmän lag innehåller mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

Kommer i tvistemål, som är instämmt till underrätt, käranden tillstådes å den till sakens företagande först utsatta dag och visar, att

svaranden i laga tid fått stämning, men är svaranden borta utan att framte laga förfall, och varder ej saken afdömd efter ty i 12 kap. 3 § Rättegångsbalken sägs, böte svaranden fem kronor eller mera, högst tvåhundra kronor. Uteblifver svaranden utan anmältdt laga förfall å dag, till hvilken saken blifvit uppskjuten, och vållas af svarandens uteblifvande ytterligare uppskof, böte som nyss är sagdt, der ej särskildt vite är af Rätten satt.

Har någon blifvit fäld till böter enligt denna Förordning, skola böterna genast uttagas, utan hinder deraf att det beslut, hvarigenom de blifvit ådömda, ej vunnit laga kraft. Visar svaranden innan sakens slut, att han haft förfall och ej kunnat Rätten det kungöra, gånge böterna åter.»

Hvad föredraganden sålunda hemställt behagade, uppå tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter, Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla; och skulle i följd deraf till Riksdagen aflåtas nådig proposition af den lydelse, bilagan Litt. A. till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Otto Rooth.